

„AZ ÖSSZMŰEGYETEM IGÉNYEINEK MEGFELELŐ KÖNYVTÁR...”

EGY JUBILEUMRA

VÉGH FERENC*

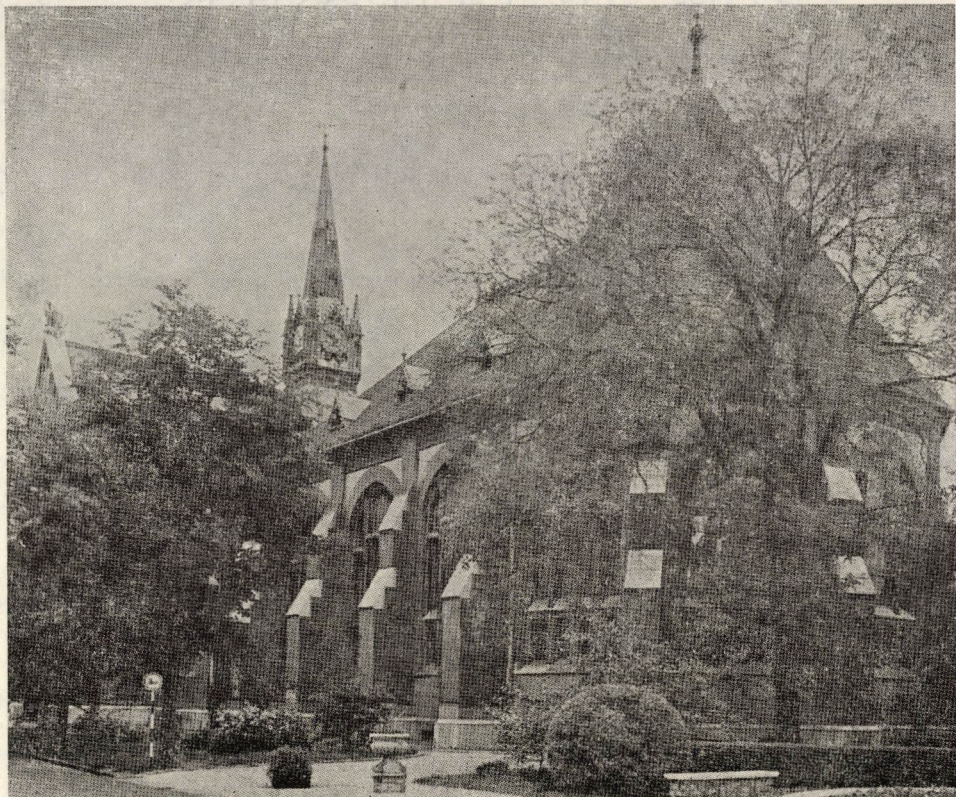
125 éves a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára (1. ábra).

Évfordulók közléseihez szokott szemünk nem siklik el szórakozottan e hír felett, mert az információk tengerével elárasztott, joggal a tudományos-műszaki forradalom időszakának nevezett korunkban különös jelentősége van ennek a nagy múltú könyvtárnak. Hiszen létrejött, múltbeli és mai működése szoros kapcsolatban van a magyar műszaki értelmiség képzésével, következésképpen a magyar műszaki fejlődéssel.

Az 1848-as magyar forradalomban tevékeny részt vállaló „ipartanodai hallgatóság” 12 pontos „kívánatai” közt 4. pontként szerepelt „az összműegyetem igényeinek megfelelő könyvtár s ennek tanulók általi használhatása” (2. ábra). Az 1846-ban alapított Ipartanoda igazgatója, *Karácson Mihály* az intézmény megalakulásától kezdve harcolt azért, hogy a műszaki felsőoktatás ne nélkülözze a könyvek, a könyvtár segítségét. „Ipartanodáknál — írta 1846. december 18-i felterjesztésében —, melyeknek tantárgyai a naponkénti alkalmazás által naponként új meg új eredményekre vezetnek, az intézet súlyyedése nélkül nem lehet a tanároknak a tudományokban fokozatos haladás eszközeit megtagadni”. Az első független magyar kormány vallás- és közoktatási minisztere, az íróként, politikusként egyaránt halhatatlan emlékű *Eötvös József*, felismerte az Ipartanoda igazgatójának és növendékeinek jogos igényét, s 1848. május 9-én kelt levelével egyidőben egy ötkötetes művet (3. ábra) küldött a létesítendő könyvtár részére: ez a könyv került a későbbi inventárium élére, ez lett elindítója a ma körülbelül 300 000 könyvet, 80 000 folyóiratot és mintegy 75 000 különgyűjteményi dokumentumot számláló állomány kialakulásának.

Éppen a Karácson említette „napenkénti alkalmazás” szempontjából volt szerencsés és bölcs előrelátás az Ipartanoda, a Polytechnikum, ill. a Műegyetem vezetőitől, hogy a könyvtár vezetését sorrendben *Vész Jánosra*, *Fölser Istvánra*, *Wartha Vincére* és *Rados Gusztávra* bízta, akik egyben koruk

* Végh Ferenc, 1111 Budapest, Budafoki út 4—6, BME Központi Könyvtára

1. ábra. A könyvtár mai otthona

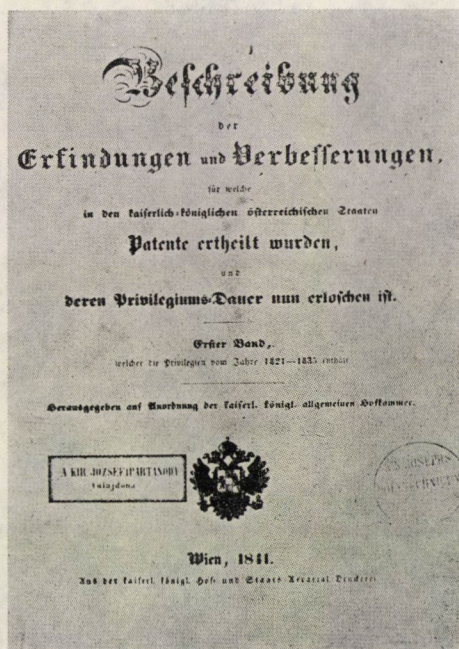
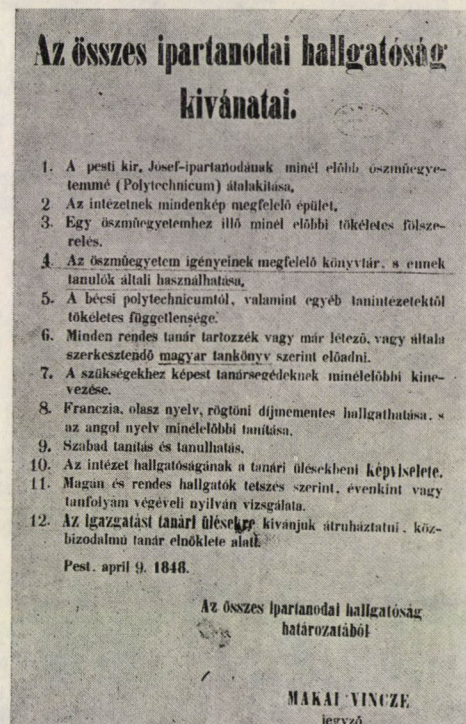
kiemelkedő műszaki tudósai is voltak, s így az évek során rohamosan növekvő könyvtári egységek rendszerezésében, az állomány tervszerű és az egyetemen tanított tudományágak igényeinek megfelelő gyarapításában, a kor színvonalán álló könyvtári szabályzat megteremtésében nagy szolgálatot tettek a magyar könyvtárügynek és a műszaki felsőoktatásnak egyaránt.

Különösen sokat lendített a — közismert nevén — Műegyetemi Könyvtár helyzetén, hogy többszöri költözés után (4. ábra) 1909 őszén végleges, mai otthonában rendezkedhetett be. A József Műegyetem Múzeum-körúti épületében (a mai TTK helyiségében) volt már ugyan önálló könyvtár (raktárral, olvasóteremmel, tanári kutatóval), de az ország iparosodásával állandóan növekvő mérnökszükséglet kielégítésére egyre nagyobb feladatokat vállaló s ezeket új épület-együttesben teljesítő József Műegyetem fontosnak találta, hogy immár reprezentatív állománnyal rendelkező könyvtárának is méltó otthont teremtsen. Az egykori könyvtárigazgató, Wartha Vince, rektor utasítására, Rados Gusztáv műegyetemi tanár-könyvtárnok programja alapján

Pecz Samu tervei nyomán felépült új, önálló könyvtárépület mindenben megfelelt a kor követelményeinek, s ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy közel hetven esztendőn keresztül láthatta el feladatát s csak a napjainkban mérhetetlenül megnőtt könyv- és folyóiratáradat kényszeríti a könyvtár (és az egyetem) vezetőit a szorító raktárgondok enyhítését célzó megoldások keresésére.

125 év történetét egy rövid beszámoló keretében lehetetlen összefoglalni: megtette ezt a könyvtár egykori munkatársa, MÓRA László, aki a könyvtár

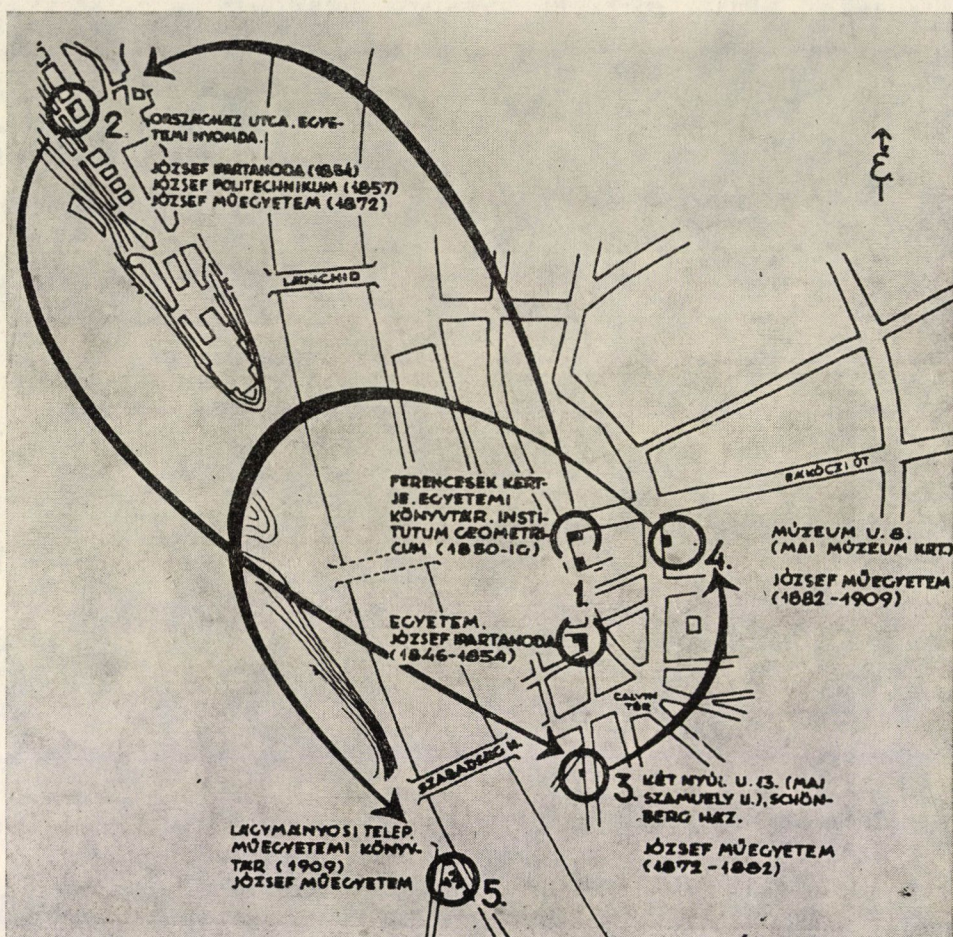
2. ábra. Falragasz 1848. április 9-én az ipartanodai ifjúság követeléseiről

3. ábra. Az Eötvös által küldött mű címlapja

száz évről önálló monográfiát írt, s megtette HÉBERGER Károly jelenlegi könyvtárigazgató is, aki az évforduló tiszteletére rendezett ünnepi ülésen ismertette az elért eredményeket és a tornyosuló gondokat. A történeti évforduló kapcsán inkább arról szeretnénk szólni: milyen értékeket őriz a nagy multú könyvtár; az egyetemes magyar kultúra, a magyar és a nemzetközi műszaki haladás milyen dokumentumai rejlenek raktárában; milyen folyóiratritkaságok kínálják anyagukat a kutatóknak, — akik talán nem is eléggé használták ki eddig a Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának kincseshá-nyáját.

Természetesen lehetetlen tételszerűen felsorolni a kiemelkedő értékű és érdekességű köteteket, de melyik technika- vagy oktatástörténésznek nem csillan fel a szeme, ha a magyar természettudományos képzés első tankönyvei kerülnek a kezébe, mint DUGONICS Magyar tudakosság-a, MAKÓ Pál, HATVANI István s a BOLYAIak könyvei, MARTINOVICS Ignác Fizikája (1787-ből), vagy SEGNER András Analízise? S ki ne lapozná meghatottan PERRET híres Architec-

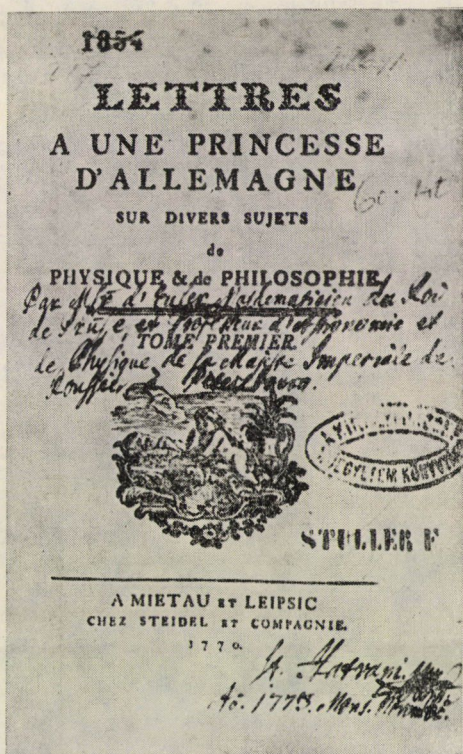

4. ábra. A Műegyetemi Könyvtár költözködéseinek rajza

tura-jának 1602-es kiadását, PALLADIO Építészettanát 1616-ból, az első kiadású TORRICELLI művet Az égboltról (1644), DESCARTES klasszikus Geometria-ját (1649), a híres magdeburgi kísérletező, GUERICKE experimentális fizikáját (1672), NEWTON editio princeps-ét (Optica, 1706.), a Mechanica-t EULER-

től (1736) (5. ábra), a Hydrodinamica-t BERNOULLI-tól (1738) vagy HUYGENS összes műveinek díszkiadását 1751-ből? S mit szóljunk DÜRER rajzainak 1604-es kiadásának lapjairól, a SCHEDEL-krónika híres Buda-metszetéről, BÉL MÁTYÁS alapvető Notitia Hungariae-jának térképeiről vagy SZÉKEL ISTVÁN 1559-ből származó Világkrónikájának korabeli bejegyzésekkel teli fakult oldalairól? S a folyóiratállomány ritka sorozatairól, köztük az Európa-szerte

5. ábra. Euler könyve — a „magyar Faust”, Hatvani István bejegyzésével

ritka Pétervári Akadémiai Közlönyről vagy — hogy magyar példára is hivatkozzunk — a több mint százéves *Földtani Közlöny* évfolyamairól? S hányan lapozzák az egyetem régi tanrendjeit, évkönyveit, a *Vicinális Dugóhúzó* és a *Megfagyott Muzsikusz* egy-egy számát (mely ma már — túl a mosolygó történeteken — egy darab egyetemtörténet)? Kevesen tudják, hogy a képzőművészeti reprodukciós kiadványoknak páratlanul gazdag gyűjteménye található a könyvtárban, s hogy a világ számos műszaki egyetemének és főiskolájának legfrissebb tájékoztatója, tanrendje, szervezeti szabályzata szolgál a gyűjteményből hazai oktatásszervezőinknek tanulságul.

Szántsándékkal nem beszéltünk a könyvtár jelenlegi szolgáltatásairól, arról, hogy a műszaki és természettudományi felsőoktatás világszintjét figyelő dokumentációs kiadványaival, a magyar műszaki egyetemeken elfogadott doktori disszertációk négy nyelvű ismertetésével, az egyetem hat karán folytatott szakirodalom-kutatási gyakorlatok vezetésével, az európai műszaki egyetemek szakosítási rendjét országonként összefoglaló kötetek kiadásával s a hálózatba tartozó könyvtáraknak módszertani segítséget kínáló folyóiratával milyen segítséget nyújt a jelenlegi mérnökképzés problémáinak megoldásához. Nem szóltunk műszaki tudománytörténeti monográfia-sorozatáról, s nem említettük a műszaki tudományos bibliográfiai köteteket sem: csak a 125. évforduló kapcsán próbáltunk megemlékezni a nagy hagyományú és a jövőben is szép feladatokat vállaló, történelmi múltjára büszke és dinamikusan fejlődő intézményünkről, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtáráról.

A kiadásért felel az Akadémiai Kiadó igazgatója

Műszaki szerkesztő: Sós Attila

A kézirat nyomdába érkezett: 1974. I. 28. Terjedelem: 21,70 (A/5 ív)

74.75954 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György